

Tedaj naj bodo v glavnih šolah na pravem mestu vrata odprte tudi nemškemu in laškemu jeziku, in to po potrebi kraja.

Naš jezik naj pa klije v domači krepko; vediti moramo, kdor zna čisto in dobro slovenski jezik, ne bo prodan ne na Hrvaškem, ne na Srbskem, ne na Slovaškem, ne na Českem, ne na Poljskem, ne na Ruskem; največi del sveta je našemu jeziku odprtega; samo to Vam moramo povedati, da s „kranjsko špraho“ zares ne moremo daleč, in da le čisti slovenski jezik je brat drugih slovanskih narečij, katerim solnce nikoli za božjo milost ne ide.

Ako nekterim lenim in neumnim čisti jezik slovenski ni ljub, zato jezik nikakor svoje veljave ne zgubi, kakor je tudi pri Nemcih čisti nemški jezik zato ne zgubi, če ga ravno vsak butec ne zna.

Ako se pa jezik nemški v glavnih naših šolah uči, naj se postopa po dobrih pedagoških vodilih. Zelo natlačen se nam vidi dosedanji nauk, in treba je zares dvojezičnim glavnim šolam pripravljavne šole, v kateri bi se otroci v domačem jeziku že lahko pisali, brati, malo računati in moliti naučili, in še le potem v 1. razred stopili, kjer bi se po previdnih sekiricah jezika roka v roko učila, in to tako deleč, da se zna učenec po dokončanem 4. razredu v prosto pisanih spisih tudi nemški dobro izraziti, in tu naj bi se posebno gledalo bolje na pravopis kakor na umetne izraze, ki prav za prav v te šole še ne spadajo. V ti šoli bi učenec zadosti nauka dobil, se v prihodnji nedeljski šoli še bolje izobraziti. Naj vam ne bo žal za krajcarje, ki jih bote morda za to plačali, plačilo bo tudi Vam v svoj čas sledilo; terjajte, da se Vam nedeljske Vaše šole tako uredijo, kakor je že visoko ministerstvo zapovedalo, kar je pa v Vašo škodo le na papirju ostalo, — in tudi trgovina — izobraženost Vaša — bo lepo cvetela! — Od gospodov učencikov pa pričakujemo, da bodo dozdanje rane naših šol celili in enkrat previdili, da s tem ni nič pridobljeno, ako samo na to bijejo, da bi se otroci le nemščino lomiti učili, svoj jezik le za smehljivo parado malo brali, in nazadnje pa za življenje nič ne znali! — Mislamo, da bodo pošteni nameri vlade, koja pa ravno blagostan svojih udanikov želi in potrebuje, zadostili ter dokazali svetu miroljubnost, izobraževanje, zvestobo in napredovanje slovensko!

Rodoljub.

Sviloreja.

Kako se povsod poprijemajo sviloreje (židoreje), nam kaže dopis dunajske kmetijske družbe, koja naznanuje, da v dolnji Avstriji se je v sledečih krajih od zdravih črvičev pridelalo kokonov toliko:

V mestu „Grossenzersdorf im Marchfelde“ pri več gospodarjih okoli 5—6 centov kokonov,

v „Sachsengangu“ pri Grossenzersdorf-u pri baronu Thavonat-u 30 centov,

v Brucku na L. pri več gospodarjih okoli 40 centov,

v „Atzgersdorf-u“ pri g. Primavesi 40 lotov semena,

v „Felixdorfu“ pri učitelju gosp. Ferd. Wank-u.

Kdor želi odtod semena, se lahko tjé obrne.

Naši sovražniki.

Dobrovoljno premišljevanje za gospoda in kmeta.

M. — Ako bi po napisu teh vrstic utegnil kdo soditi, da bom zabavljaj ali z draženjem sovraštvo med narodi obujal, ga prosim koj v začetku, naj obrne nenavajene oči od teh vrstic, v katerih hoče človek mirne krvi z mirno besedo samo to razložiti, da mi Slovenci nimamo pravih sovražnikov, in da tisti, ki se kot taki vedejo, so nam le močno koristni prijatli, ki zaslužijo posebno zahvalo.

Da se pa ne ravnam po šegi mnogovrstnih dopisovavcov,

ki o naših zadevah čudovite svoje misli razodevajo v ptujih časnikih, temelja dokazov in resnice jim pa podstavljati zabijo, naj se napotim na trnjevo stezo resnice, koja me prvič pelje v zgodovino. V tej se pa nečem deleč podati, ne celó v tisto staro dōbo, koja plesnivi pergamenti po besedah nekega levičnika v državnem zboru nimajo nobene veljave več; ampak komaj petdeset let nazaj, v katerih se po načrtu neke nove zgodovine krajske vojvodine vedno spoznava upljiv prerodivne nemške omike.

Komaj petdeset let je od tega, kar se je govorilo in pisarilo, da na naši zemlji slovenski zraven Nemcov, Lahov, Novogrkov, Ilirrov, Japodov in Bulgarov prebiva neki narod, kterega jezik je izvrstno ruskemu podoben. Nihče tedaj ni dvomil, da je ta narod slovanskega debla. Akoravno se pa Slovani teh pokrajin že od nekdanj, in ne samo v dōbi „noviški“ imenujejo Slovenci, so jim vendar ti ptuji preiskovavci dajali razne imena in jih ločili v mnoge plemena: Vinde, Vende, Krajnce, Dolence, Gorence in Notrajnce, bele in suhe Krajnce, Čiče in Krašovce, Ipavce in Posavce, Rezjane in Ziljane, Gorjance in Poljance; zraven so pa rekli, da ti rodovi mirno med seboj živijo, da so priljudni in bistroumni, trdni delavci, pokorni državljanji in prav hrabri vojaki.

Ko so ti preiskovavci v imenovanih rodovih zapazili nekaj dobrega, toda zakopanega dušnega kapitala, so ga jeli oživljati s tisto omiko, s ktero so sami bili dojeni, od koja izveličavne moči so prepričani bili. Kar so menili, da je edino samo dobro, so jeli tudi nam ponujati, toda takrat še ne s tolikim hrupom in tako — skrbjo. V hipu so se šole ponemčile, slovenski jezik, kot sirov in neomikaven, je bil iz njih izpoden, slovensko govorjenje v šoli celó kaznovano, in skoraj misliti se je moralo, da je tudi sam Bog slovenski pozabil, ker učenci so smeli samo iz nemških bukvic moliti! Da je pa „znanstvo moč“, se je pokazalo tudi pri nas. Kinčali so se sinovi naše domovine s slavo učenosti; mnogi sicer so nehvaležni od matere pobegnili v ptuje tabore; tisti pa, ki so hotli ostati domovini hvaležni, so stopili med narod, in ga budili iz tisučletnega spanja. Predramil, zavedel se je narod in spoznal, da mu bliši nova zarja po tužni noči. Med tem, ko je narod v sebi občutil moč dušnega življenja in misliti jel, da ima od večne resnice postavljeno pravico kot narod živeti, se je mladina v šolah, velikih in malih, nasitovala nemške kulture. Složno, složno se je nemškovalo po vseh naših pokrajinah s pripomočkom, ki je hotel za nas, kot neomikance, posebno primeren biti. Palica, o ti palica leskova, kako globoko si segala v življenje naše mladeži! V vsaki učilnici odkazovala se je nad glavo učiteljevo gladka pošast, bolj debela kakor šiba, tanja pa kakor palica. Njeno ime, ktero moramo zavoljo kulturhistorične vednosti vzeti v književni jezik, je „štaberl.“ Prvi ga je poljubil, drugi na njem klečal, tretji ga je čutil na raztegnjeni dlani. Pri seji zlo potrebni del trupla, na kterega se palica zavoljo njegovega večega obsega posebno „prileže“, je bil pa najbolj pripraven spoznan za vcepjanje ali vtepanje nemške slovnice. Vsak oddelek slovnice se je s palico dal v zvezo pripraviti, pa tudi spomin na nauk, kterega je palica pritrdila, se je teže izbrisal iz pameti. Palica je bila vidna moč, ki je v učilnici obdrževala red in mir, ki je obujevala pazljivost in marnost. S strahom se je takrat tudi v šoli vladalo. Neutrudena ubijavka strahu je marsikterega dečka že prvi dan uka ostrašila; pa trudil in trudil se je revček, misleč: „terret štaberl, aspice praemium.“ Ko je pa čez nekaj trudapolnih let v domačo Arkadijo priromal, kaj je bilo premium? Andrejček je znal slovenski govoriti, toda ne pisati, nemški je znal pisati, pa ne govoriti. Andrejčkov oče je pa klel in se za ušesi praskal, da je fantič toliko potratil, da je šolo na kol obesil, in zdaj ni ne za delavca ne za gospoda.

(Dal. prih.)